

és banketteket adnak a tiszteletére. Az egész város, de különösen a Trastevere városrész lakói örömeiknek és hálájuknak adnak hangot. Hűségese bankárához, Teixeira-hoz írt levelében így beszél: „Egy csodának, valamint Istentől kapott erős alkatomnak köszönhetően életben maradtam”.

A beteg már felvette az utolsó kenetet, két ízben áldozott, lediktálta végrendeletét is, amelyben Azzolinót nevezi meg általános örökösének. Az utókor számára e szavakkal igazolja döntését: „Páratlan képességei, érdemei, sok év alatt nekem tett szolgálatai miatt tartozom neki a szeretet, megbecsülés és hála ezen bizonyítékával”. Ugyanebben a levélben kinyilvánítja egyedüli hitét az egyházban, amelynek kebelében meg kíván halni. Végrendeletében semmit nem hagy a svéd királyra, nem szolgáltatja vissza az országból elvitt műtárgyakat és képeket sem.

A gyors felépülés ellenére néhány napon belül ismét visszaesik. Krisztina érzi, hogy közel a vég, megkéri hát a – szintén súlyos beteg – pápát, bocsássa meg vétkeit, és gondoskodjon a személyzetéről. A szentatyja késlekedés nélkül elküldi neki a feloldozást, és bejelenti, amint jobban lesz, személyesen meglátogatja. Ám 1689. április 19-én hajnalban a királynő saját ágyában békében kiszenvedett, egyedül a gyóntatója és az elválaszthatatlan Azzolino volt mellette. Hatvankét éves volt, szellemi épségét egészen végig megőrizte. A kardinális, akit Krisztina mindig szeretett, éjjel-nappal virraszt az ágyánál. Maga is megöregedett, törekeny lett az egészsége, alig néhány héttel éli túl barátnőjét és pártfogóját. Krisztina svéd királynő írásban meghagyta kívánságát, hogy fehér lepelben temessék el a római Pantheonban, ne ravalozzák fel, egyszerű szertartása legyen. Utolsó kívánságát mégsem teljesítették. Azzolino kardinális és XI. Ince pápa úgy döntött, ünnepélyes állami temetést rendeznek számára, földi maradványait pedig a vatikáni Szent Péter-székesegyházban helyezik el. Bebalzsamozott testét arany mintával nyomott fehér ruhában, hermelinpalástartalattal temették el, súlyos koronájával és jogarával együtt a Szent Péter-székesegyház felszentelt kriptájában. Ez a dicsőség kizárólag a pápákat és mindössze néhány uralkodót illetett meg. E titokzatos, lázadó, biszexuális asszony legjobb sírfeliratát saját maga írta: „Szabadnak születtem, szabadon éltem, szabadon is halok meg”.

Marie Antoinette, a boldogtalan francia királyné

*Csak azt jósolhatom Önnek, hogy szerencsétlen lesz,
és miután annyi szeretettel követem az Ön életét,
be kell vallanom, ez végtelen fájdalmat okoz nekem.*

II. József Habsburg császár levele hűgához, Marie Antoinette-hez

Marie Antoinette, Franciaország királynéja Jacques-Fabien Gautier
d'Agotyutier d'Agoty festményén, 1773, a Versailles-i Kastély Múzeuma

Marie Antoinette mindig is hitt abban, hogy életét a végzet irányítja. Rossz előjel volt már megszületésének dátuma is. Éppen halottak napjára esett, Bécsben aznap gyászmisével emlékeztek az eltávozottakra. A Hofburg kápolnájában az elhunytakért zúgtak a harangok. Születésének előestéjén ráadásul földrengés rázta meg és döntötte gyakorlatilag romba Lisszabon városát. A portugál királyi párt, az újszülött Mária Antónia kiválasztott keresztszüleit annyira megviselte a több ezer áldozattal járó borzalmas tragédia, hogy a keresztelőre el sem jöttek. Baljós előjel volt mind: vajon micsoda bajokkal és szenvedésekkel kell majd szembenéznie a majdani francia királynénak? A kislányt, aki ezen a szomorú napon látta meg a napvilágot, több gyűlölet és rettegés övezi majd, mint korának bármely más uralkodónőjét. Európa egyik legszebb és legszerencésebbnek tartott hercegnője volt, de még negyvenéves kora előtt árulásért elítélik, és nyaktilóval lefejezik.

Csak élete vége felé, a megpróbáltatások közepette mutathatta ki bátorságát és méltóságát, amelyet mindaddig elrejtett frivol külseje. Sógornőjéhez, Erzsébet francia hercegnőhöz címzett utolsó, legmegindítóbb levelében, mielőtt a vérpadra lépett volna, ezt írta: „Most ítétek el, de nem tisztes halálra – amely persze csak bűnözők számára lenne az –, hanem hogy újra találkozzam az Ön bátyjával, a királlyal. Ártatlan vagyok, akárcsak ő, és remélem, hozzá hasonló szilárdságot tudok mutatni az utolsó pillanatokban. Nyugodtnak érzem magam, mint akinek tiszta a lelkiismerete. Súlyos teher viszont, hogy magukra kell hagynom szegény kicsinyeimet.”

A kislány, aki 1755. november 2-án jött világra a bécsi Hofburgban, Habsburg Mária Terézia és Lotaringiai Ferenc tizenötödik gyermeke volt. Egész napos vajúadás után, nehéz szüléssel született. A keresztségben a Mária Antónia Jozefa Johanna nevet kapta, de leginkább francia néven, Marie Antoinette-ként ismerjük. A családban csak Antóniának (vagy Madame Antoinette-nek) fogják szólítani, hogy megkülönböztessék attól a nyolc testvérétől, akiknek szintén Mária volt az első keresztnévük. Az udvari kamarás meghatottan jegyezte fel: „Ófelsége piciny, de szerencsére tökéletesen egészséges főhercegnőnek adott életet”. A szülés szűk családi körben történt, az uralkodónő ugyanis véget vetett annak a Versaillesban még fennálló szokásnak, hogy szülés közben az udvaroncokat odaengedték a királyné ágyához.

Mindenkit meglep, hogy Mária Terézia, Ausztria császárnője, Csehország és Magyarország királynője milyen jó színben van a kimerítő, komplikált szülés után. Boldog, ami nem is csoda, mert az utód érkezése előnyös politikai szövetségek ígéretét hordozza számára. Tizenhat gyermeke közül hatan kiskorukban meghaltak. Minden egyes szülése azzal a reménnyel kecsgettette, hogy egy jó házasság révén békét köthet valamilyen rettegett szomszéd állammal.

Harminenyolc évesen már jelentős uralkodónő, vaskézzel vezeti az osztrák császárságot, nem sokat foglalkozik a kicsivel. Nem szereti vesztegetni az idejét, kizárólag feladatainak és kötelességeinek él. VI. Károly lányaként nem túl kedvező körülmények közepette lépett trónra apja halálát követően. Hosszú uralkodása során alattvalók millióinak sorsáért volt felelős, árulásokkal, háborúkkal, összeesküvésekkel kellett szembenéznie. De győztesen került ki e csatákból: sikerült megtartania nemcsak birodalmát, de fenyegetett trónját is. A maga korában Európa legnagyobb hatalmú asszonya volt, egyetlen nőként a Habsburg-birodalom uralkodói között. Mária Teréziát külföldön úgy tekintették, mint aki „nemének díszé, a királyok példaképe”, és hazájában is nagy népszerűségnek örvendett.

Fáradhatatlanul dolgozott, a szülést követően is rögtön nekilátott a munkának, már ágyában dokumentumokat írt alá és minisztereket fogá-

dott. Kényszerű pihenése idején fogan meg agyában a Franciaországgal, örök vetélytársával kötendő szövetség gondolata, mert ez a szövetség talán megfékezi Poroszország növekvő hatalmát, akárcsak Anglia egyre fokozódó ambícióit. Már ekkor megfordul fejében, hogy a bölcsőjében békésen alvó aranyhajú kislány egykor talán majd a francia koronát viseli fején.

Mária Antóniát Bécs püspöke kereszteli meg teljes pompával az ágostonrendiek templomában, anyja távollétében. A hagyomány megengedte, hogy a nagy erőfeszítés után a császárnő néhány napot pihenjen. A kis főhercegnőt szoptatós dajkára bizzák, ebben a korban a magas rangú hölgyek szinte sosem maguk gondozták gyermekeiket. Amikor később az udvaroncok és a fontos hivatalnokok végre beléphettek a császárnő lakosztályába hogy megismerjék az újszülöttet, mindannyian úgy találták, hogy amilyen kicsi, olyan szépek a vonásai.

Mária Antónia anyjától örökölte szőke haját, áttetsző, sima bőrét, gyönyörű kék szemét és hosszú, vékony nyakát, melyet érettebb korában majd feltűnő nyakékekkel díszít. Apja, I. Ferenc császár, lotaringiai herceg, a jóvágású férfi és az örömök nagy kedvelője pedig a vonzerejét hagyta rá örökölni. A császár, mint társuralkodó, soha nem ütötte bele az orrát államügyekbe, ezt a fáradságos munkát teljes egészében energikus feleségére hagyta. Művelt, finom ember volt, nagy művészetbarát, értékes könyvtárat halmozott fel. Szoknyapeccér hírében is állt, ám ez ellen Mária Terézia soha nem emelt kifogást. Számára házasságuk szerelmi házasság volt, nyilvánvaló szenvedéllyel viseltetett a férje iránt.

Mária Antónia születése után a császárnő gyorsan felépül, és mint kamarásának elárulja, egyik szülése után sem érezte magát ilyen jól. Az orvosok által előírt négyhetes pihenőt betartja, de hamarosan visszatér a tevékenységéhez, folytatja munkáját.

Nyáron hajnali négykor, télen hatkor kel. Meghallgatja a misét, elolvassa az újságokat, magához rendeli a minisztereit, elküldi a postát, aláírja a rendeleteket, de arra is szakít időt, hogy fogadja számos gyermekét. Mindig pontban tízkor fekszik le. Ebben a feszített tempóban nem sokat láthatja a gyermekeit, akik a dajkáktól egyenesen a nevelőnőkhöz kerülnek.